

15. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2006, December 29). *Metodychni rekomendatsii z bukhhalterskoho obliku biolohichnykh aktiviv, 1315* [Guidelines for accounting of biological assets 1315]. Retrieved from: http://www.uazakon.com/documents/date_bu/pg_gwcwwr/ [in Ukrainian].
16. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (1999, December 31). *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16 « Vytraty »* [National Accounting Standard 16 «Costs»]. Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> [in Ukrainian].
17. Ministerstvo ahrarnoi polityky Ukrainy (2001, May 18) *Metodychni rekomendatsii z planuvannia, obliku i kalkuliuvannia sobivartosti produktsii (robit, posluh) silskohospodarskykh pidpriemstv № 132* [Guidelines for a planning, accounting and calculation of the cost of agricultural products (works, services) № 132] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01> [in Ukrainian].
18. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2013, February 7). *Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti»* [On approval of the National Accounting Standard 1 «General requirements for financial reporting»]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page> [in Ukrainian].
19. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (1999, October 20). *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 9«Vytraty»* [National Accounting Standard 9 «Stocks»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> [in Ukrainian].

Відомості про авторів

ЩЕНКО Яна Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: jana_2006@ukr.net)

МЕЛЬНИК Ольга Сергіївна – аспірант кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: olgamelnyk24@gmail.com)

ISHCHENKO Yana – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Soniachna Str., 3, e-mail: jana_2006@ukr.net).

MELNYK Olha – PhD student at the Department of Accounting and taxation in economic sector Vinnitsa National Agrarian University (21008, Vinnitsa, 3 Soniachna str., e-mail: olgamelnyk24@gmail.com)

ИЩЕНКО Яна Петровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и налогообложения в отраслях экономики, Винницкий национальный аграрный университет 21008, м. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: jana_2006@ukr.net)

МЕЛЬНИК Ольга Сергеевна – аспирант кафедры учета и налогообложения в отраслях экономики, Винницкий национальный аграрный университет 21008, м. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: olgamelnyk24@gmail.com)

УДК 657: [658.27 + 332.33]

DOI: 10.37128/2411-4413-2019-8-14

**ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
СІЛЬСЬКОГОСПО-ДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ ©**

ЛЮБАР О.О.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Важливою складовою ресурсного потенціалу підприємства є основні засоби та їх невід’ємна складова – землі сільськогосподарського призначення, які визначають масштаби та напрями розвитку аграрного сектора. Розвиток будь-якого виробництва, в тому числі і сільськогосподарського, потребує постійного оновлення основних засобів, відтворення природної родючості ґрунту, проведення робіт з поліпшення земель (меліоративні, осушувальні, іригаційні та інші роботи). Проте внаслідок незадовільного фінансового стану аграрних підприємств, нееквівалентного росту цін на товари промислового походження різко зменшилось придбання засобів праці, роботи з відтворення ґрунтів та поліпшення земель сільськогосподарського

призначення взагалі не проводяться. Спостерігається інтенсивне старіння машин та обладнання, транспортних засобів, погіршується забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами, знижується родючість ґрунту.

Розкрито сутність та значення процесу відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення. Акцент зроблено саме на інноваційному відтворенні. Можна сказати, що «інноваційний розвиток» – це погляд в майбутнє, а «відтворення основних засобів» – це значною мірою погляд в минуле, оскільки відтворюється фактично існуючий стан підприємства. Визначено мету та завдання формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення. Основна увага була зосереджена на дослідженні існуючих видів та форм відтворення основних засобів, етапах формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та особливостях облікового забезпечення процесу інноваційного відтворення основних засобів. Розроблено схему обліку господарських процесів інноваційної діяльності на сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: основні засоби, землі сільськогосподарського призначення, відтворення основних засобів, інновації, облікове забезпечення.

Рис.: 2. Літ.: 15.

ACCOUNTING SUPPORT FOR THE REPRODUCTION OF FIXED ASSETS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

LIUBAR Oksana,
Candidate of Economic Sciences (PhD),
Associate Pro-fessor of the Chair of Accounting
Vinnitsia National Agrarian University
(Vinnitsia)

An important component of the enterprise's resource potential is the fixed assets and their integral component – agricultural land, which determines the scale and directions of development of the agricultural sector. The development of any production, including agricultural, requires constant renewal of fixed assets, reproduction of natural soil fertility, land improvement works (reclamation, drainage, irrigation and other works). However, due to the unsatisfactory financial condition of agricultural enterprises, the unequal rise in prices for products of industrial origin, the purchase of labor resources has sharply decreased, soil reproduction works and improvement of agricultural lands are not being carried out at all. There is an intensive aging of machinery and equipment, vehicles, deterioration of the enterprise's material resources, reduced soil fertility.

The essence and significance of the process of reproduction of fixed assets and their component – agricultural lands are revealed. The emphasis is on innovative reproduction. It can be said that «innovative development» is a look into the future, and «reproduction of fixed assets» is largely a look into the past, since the actual state of the enterprise is being reproduced. The purpose and tasks of forming a system of accounting for innovative reproduction of fixed assets and their component – agricultural lands have been determined. The main attention was focused on the study of existing types and forms of fixed assets reproduction, stages of formation of the system of accounting for innovative reproduction of fixed assets and features of accounting support for the process of innovative reproduction of fixed assets. The scheme of accounting of economic processes of innovative activity at agricultural enterprises is developed.

Key words: fixed assets, agricultural land, reproduction of fixed assets, innovations, accounting support.

Fig.: 2. Ref.: 15.

УЧЕТНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВОССОЗДАНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

ЛЮБАР О.А.,
кандидат экономических наук,
доцент кафедры бухгалтерского учета
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

Важной составляющей ресурсного потенциала предприятия являются основные средства и их неотъемлемая составляющая – земли сельскохозяйственного назначения, которые определяют масштабы и направления развития аграрного сектора. Развитие любого производства, в том числе и

сельскохозяйственного, нуждается в постоянном обновлении основных средств, восстановления естественного плодородия почвы, проведения работ из улучшения земель (мелиоративные, осушительные, ирригационные и другие работы). Однако в результате неудовлетворительного финансового состояния аграрных предприятий, неэквивалентного роста цен на товары промышленного происхождения резко уменьшилось приобретение средств труда, работы из восстановления почв и улучшения земель сельскохозяйственного назначения вообще не проводятся. Наблюдается интенсивное старение машин и оборудование, транспортных средств, ухудшается обеспеченность предприятия материальными ресурсами, снижается плодородие почвы.

Раскрыта сущность и значение процесса восстановления основных средств и их составляющей – земель сельскохозяйственного назначения. Акцент сделан именно на инновационном восстановлении. Можно сказать, что «инновационное развитие» – это взгляд в будущее, а «восстановление основных средств» – это в значительной степени взгляд в прошлое, поскольку восстанавливается фактически существующее состояние предприятия. Определена цель и задания формирования системы учета инновационного восстановления основных средств и их составляющей – земель сельскохозяйственного назначения. Основное внимание было сосредоточено на исследовании существующих видов и форм восстановления основных средств, этапах формирования системы учета инновационного восстановления основных средств и особенностях учетного обеспечения процесса инновационного восстановления основных средств. Разработана схема учета хозяйственных процессов инновационной деятельности на сельскохозяйственных предприятиях.

Ключевые слова: основные средства, земли сельскохозяйственного назначения, восстановления основных средств, инновации, учетное обеспечение.

Рис.: 2. Лит.: 15.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення важливим завданням є збільшення вартості бізнесу, яке не може бути вирішеним при неефективному використанні основних засобів та їх відтворення. Саме безперервне оновлення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення дає можливість господарюючим суб'єктам задовольнити попит, пристосуватися до умов сучасного ринку, впливати на їх фінансовий стан. Створення теоретичної і методологічної бази, методичного інструментарію бухгалтерського обліку відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення, як комплексного показника, є самостійним завданням та потребує наукового вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці науково-методичних засад управління процесом відтворення основних засобів, у т. ч. їх складової – земель сільськогосподарського призначення та його облікового забезпечення присвячені роботи багатьох вчених-економістів, таких, як: Анісімова М.В. [1], Брик Г.В. [2], Валінкевич Н.В. та Боброва С.В. [3], Гик В.В. [4], Грінько А.П. [5], Жук В.М. [6], Калетнік Г.М. та Мазур А.Г. [7], Коваль Л.В. [8], Крупка М.І. [9], Кучірка М.В. [10], Самбурська Н.І. [13], Шляга О.В. [14], Янченко З.Б. [15] та інші.

Відаючи належне значущості попереднього доробку дослідників із цих питань, слід визнати, що окремі аспекти теорії, методики та організації обліку процесу відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення є недостатньо розробленими і потребують подальших досліджень, спрямованих на їх удосконалення і розвиток з огляду на організаційно-технологічні особливості підприємств аграрного сектора економіки.

Метою статті є розроблення теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо облікового забезпечення процесу відтворення основних засобів та однієї з їх складових – земель сільськогосподарського призначення на підприємствах аграрного сектора економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішальними у господарській діяльності підприємств є проблеми відтворення основних засобів, їх спрацювання і морального старіння. Структурні перетворення економіки, розвиток ринкових відносин, зміна форм власності за останні роки призвели до необхідності удосконалення стратегії відтворення основних засобів, що знаходяться у власності підприємств. Невирішені питання відтворення основних засобів набули значної глибини, за якої відбулося наростання масштабів живої праці, скорочення обсягів виробництва продукції, зниження рівня інвестиційної адаптації підприємств до змін у зовнішньому середовищі, що, як наслідок, призвело до зниження рівня конкурентоспроможності продукції українських підприємств на зовнішніх ринках. В сучасних умовах ефективність процесу виробництва на підприємствах забезпечується характеристикою техніки та технологій, які в ньому використовуються. Якісними характеристиками основних засобів визначається якість продукції, її конкурентоспроможність та конкурентні переваги, що формують сприйняття продукції

споживачами. Основні засоби в процесі їх експлуатації зношуються, відбувається процес не лише фізичного, а і морального старіння. Тому велике значення має не лише побудова ефективної стратегії відтворення основних засобів підприємств, а і удосконалення її, що дозволить підтримувати на належному рівні технічне забезпечення виробництва, збільшувати обсяг виробництва продукції без залучення додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої ваги амортизації та витрат на управління виробництвом, а отже, успішно реалізовувати виробничу політику підприємства [3, с. 13].

Сучасний стан економічного розвитку галузей народного господарства передбачає чітке відокремлення двох видів відтворення, а саме простого та розширеного (рис. 1).

За простого відтворення у кожному наступному циклі відбувається створення основних виробничих засобів у попередніх обсягах та з однаковою якістю. Джерелом фінансування заміни зношених основних засобів є нарахована сума амортизації. За розширеного відтворення кожного наступного циклу здійснюється кількісне і якісне зростання основних виробничих засобів. Джерелом фінансування таких змін є використання частини створеного додаткового продукту.

Просте й розширене відтворення основних засобів відбувається в безперервному процесі здійснення різних його взаємопов'язаних форм – ремонту, модернізації та заміни окремих елементів засобів праці; технічного переозброєння, реконструкції та розширення діючих цехів, виробництв і підприємств у цілому, а також спорудження нових аналогічних виробничих об'єктів.

Рис. 1. Види і форми відтворення основних засобів

Джерело: власна розробка автора

Свої особливості має кожна із зазначених форм відтворення.

Під технічним переозброєнням розуміють комплекс заходів з підвищення техніко-організаційного рівня виробництва, його механізації й автоматизації, з модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного обладнання новим, більш продуктивним. Його особливість полягає в тому, що при даній формі відтворення основних виробничих фондів оновлюється лише їх активна частина.

Модернізація спрямована на запровадження сучасних досягнень науково-технічного прогресу, інновацій та прогресивного досвіду з метою досягти максимального рівня продуктивності і коефіцієнта корисної дії. Цей процес позначається на вартості основних засобів та збільшує термін їх експлуатації.

Нове будівництво – це будівництво нових підприємств, споруд, цехів на нових площах. Нове будівництво доцільне для прискорення розвитку найбільш перспективних товарів і виробництв, а також освоєння нової техніки і технології, які не можуть бути застосовані в застарілих виробничих приміщеннях. Крім того, нове будівництво доцільне за умов освоєння нових економічних районів.

В інших випадках перевагу слід надавати технічному переоснащенню і реконструкції підприємств. У середньому нове будівництво коштує на 30% дорожче, ніж технічне переоснащення, на 20% дорожче, ніж розширення діючого підприємства.

Розширення діючого підприємства – це будівництво другої та наступних черг діючого підприємства або розширення існуючих цехів на виробничих площах, які прилягають до нього.

Реконструкція діючого підприємства передбачає повну або часткову перебудову виробництва, пов'язану із заміною морально застарілого і фізично зношеного обладнання, механізацією і автоматизацією виробництва, удосконаленням технологічного процесу, організацією нових виробництв замість старих на існуючих виробничих площах. Реконструкція супроводжується удосконаленням і перебудовою будинків і споруд.

Реконструкція і технічне переоснащення сільськогосподарських підприємств більш ефективні порівняно з новим будівництвом і характеризуються більш прогресивною структурою капітальних вкладень. При цьому оновлюється, головним чином, активна частка основних засобів без суттєвих витрат на будівництво будинків і споруд. Крім скорочення капітальних вкладень і тривалості будівництва об'єктів, реконструкція і технічне переоснащення діючих підприємств дозволяють використовувати кваліфікований кадровий потенціал і накопичений досвід роботи з виробництва того чи іншого виду сільськогосподарської продукції.

Ремонт має за мету поточне відтворення основних засобів, що відбувається внаслідок неправильної роботи устаткування чи непридатності приміщень і будівель до їх подальшої експлуатації. На підприємствах для здійснення ремонту існують спеціальні ремонтні бригади. Для таких цілей іноді керівники підприємств залучають до роботи підрядні організації. В залежності від масштабу робіт розрізняють капітальний і поточний ремонт. Капітальний ремонт впливає на вартість основного засобу та потребує проведення переоцінки об'єкта із відображенням відповідних операцій в обліку. Поточний ремонт впливає на вартість об'єкта незначним чином, а тому не потребує зазвичай переоцінки основного засобу.

За економічним змістом, крім зазначених двох видів ремонту, деякі дослідники виокремлюють відновлювальний ремонт. Це особливий вид ремонту основних засобів, що породжується їх руйнуванням внаслідок стихійних лих, тривалої бездіяльності та ін.

Виробництво високоякісної та конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції суттєво залежить від забезпеченості сільськогосподарських підприємств якісними земельними ресурсами – важливого і специфічного основного засобу в аграрних підприємствах. Тому таким формам відтворення основних засобів, як відтворення природної родючості ґрунту та поліпшення земель сільськогосподарського призначення надається таке велике значення.

Відтворення природної родючості ґрунту передбачає впровадження науково-обґрунтованих сівозмін із однорічними та багаторічними бобовими культурами; вирощування сидеральних культур (гірчиця, озиме жито, перко); внесення органічних добрив або органо-мінеральних компостів; запровадження систем обробітку ґрунту, які сприяють зниженню процесу ерозії земель.

У свою чергу поліпшення земель сільськогосподарського призначення передбачає проведення гіпсування засолених або вапнування кислих ґрунтів, відведення зайвої вологи або зрошування.

На нашу думку, важливою ознакою виступає якість відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення, а тому його є сенс поділити на «інвестиційне» та «інноваційне». Перше – це відтворення існуючого стану основних засобів, а друге – це коли відтворенні основні засоби (здебільшого у вигляді розширеного відтворення) якісно змінюють існуючий стан функціонування підприємства – покращують всі або окремі види його діяльності.

В той же час, хотілось би звернути вашу увагу і на негативний бік розширеного відтворення. Залучення більш потужної та прогресивної техніки сприяє зменшенню використання ручної праці. Тобто це призводить до скорочення штату співробітників, що, в свою чергу, призведе до підвищення рівня безробіття населення. А населення, яке не має постійного доходу, не зможе споживати той набір продуктів, який був раніше. Це сприятиме зменшенню обсягу попиту на деякі види продукції, що, в свою чергу, спричинить розвиток жорсткої конкуренції при виробництві та реалізації цієї продукції. Сільськогосподарський товаровиробник буде змушений з року в рік вирощувати одні й ті самі культури (у галузі рослинництва), що обумовить збій у сівозміні та сприятиме подальшому погіршенню якості ґрунту. Зменшення якості ґрунту буде потребувати значних вкладень у добрива для отримання бажаної врожайності.

Тому є сенс у запровадженні нового виду відтворення основних засобів, який би мав назву «збалансований» і включав у себе взаємозв'язок всіх необхідних чинників для отримання максимального прибутку при зменшенні витратної частини.

В сучасній економічній літературі багато уваги приділяється інноваційному розвитку діяльності підприємств. І така тенденція економічного пошуку є очевидною і правильною, оскільки вирішує найбільш актуальне питання діяльності більшості підприємств – підвищення їхньої конкурентоспроможності на сучасному глобалізованому ринку.

«Інновація» – це складне економічне явище. Тому, підтримуючи думки інших вчених-економістів автор пропонує «інновацію» розглядати з трьох позицій – менеджменту, економіки і маркетингу. Інновація з позицій менеджменту є класичним видом інновацій. Вона стосується головним чином таких аспектів: виготовленої продукції (що виробляти), технології та організації виробництва (як виробляти), управління підприємством (як керувати). Економічна інновація – це впровадження будь-якого заходу на підприємстві, внаслідок якого отримуватимуть надприбуток (економічний прибуток). Тобто ця інновація спрямована на підвищення ефективності діяльності підприємства. Не всяка інновація з позицій «менеджменту» або «маркетингу» може бути «економічною інновацією» і навпаки. Маркетингово-логістична інновація – це застосування маркетингових і логістичних заходів (випуск модної продукції, застосування модних брендів, специфічних рекламних засобів, нових схем постачання матеріалів тощо) для вирішення поточних і стратегічних завдань. Ці інноваційні заходи спрямовуються передусім на зовнішні чинники – розширення ринків збуту, конкурентну боротьбу, пошук нових постачальників або оптимальних схем постачання сировини, напівфабрикатів тощо [1].

На думку Гик В.В. визначальними ознаками інновацій є такі, що [4, с. 58]:

- потребують творчого підходу і пов'язані з ризиком;
- означають нове використання нововведення на підприємстві незалежно від того, чи застосовувалося воно де-небудь раніше. Інакше кажучи, з точки зору окремого підприємства навіть імітація може мати характер інновації;
- завжди пов'язані з господарським (практичним) використанням оригінальних рішень. У цьому полягає їхня відмінність від технічних винаходів;
- дають конкретну господарську та (або) соціальну вигоду для користувача. Це вигода зумовлює проникнення і розповсюдження інновації на ринку.

Формування інформації про інноваційну діяльність суб'єкта господарювання повинна забезпечити система обліку. Однак сьогодні інформація про доходи, витрати, собівартість продукції та фінансові результати від інноваційної діяльності не відображається в систематизованому вигляді. Відсутні чіткі підходи до узагальнення інформації про інноваційні процеси в реєстрах аналітичного обліку та внутрішній звітності, які б надавали відповідну інформацію для потреб управління. Таким чином, формування належної системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності підприємства набуває важливого значення [2, с. 905].

Підтримуючи думку попереднього автора, Янченко З.Б. також зазначає, що в сфері АПК, система облікового забезпечення інноваційної діяльності підприємств практично відсутня. Юридичні особи всіх форм власності та організаційно-правових форм господарювання подають форми звітності щодо інноваційної діяльності: 6-н т (ліцензії) «Звіт про продаж ліцензій на об'єкти інтелектуальної власності» (річна); 2/5-нт (термінова) «Звіт про виконання державного контракту з питань науки та технологій» (квартальна); 1-ін новація «Обстеження технологічних інновацій промислового підприємства» (річна), 2-пром. (інновація) «Звіт про інноваційну активність підприємств» (квартальна, термінова) тощо. У цих звітах наводиться інформація про витрати на технологічні інновації, джерела їх фінансування, результати інноваційної діяльності, обсяг реалізованої продукції, кількість впроваджених інноваційних видів продукції тощо. Дані форми звітності складаються промисловими підприємствами, тому нині немає чіткого аналізу інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Відсутні статистичні дані щодо впровадження інновацій в АПК, що унеможливує оцінку сучасного стану інноваційної діяльності в аграрній сфері. Крім того, складання цих форм за даними бухгалтерського обліку є проблематичним. Для оперативного управління потрібна інформація за менші часові періоди. Все це спонукає до систематизованого формування бази даних з різноманітних питань інноваційної діяльності [15, с. 111].

Основною метою формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення є забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів достовірною інформацією про інноваційну діяльність підприємства, необхідною для прийняття управлінських рішень.

Ключовими завданнями формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення є:

- забезпечення правдивої і доречної інформації про господарські процеси і явища, що пов'язані з інноваційною діяльністю;
- здійснення суцільного та безперервного спостереження за процесом формування та списання витрат на інновації;
- відстеження правильності відображення в обліку витрат на інновації.

Важливо зазначити, що мета та завдання формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів повинні узгоджуватися та відповідати загальній стратегії розвитку підприємства.

До джерел інформації для формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення належать планові та необлікові документи. Планова інформація міститься в стратегічних, поточних і оперативних планах, бізнес-планах, нормативах, технологічних картах виконання робіт інноваційного характеру, кошторисах витрат на інновації, проектних завданнях та інших документах. До необлікової інформації належить регламентовані та розпорядчі документи, нормативно-правові акти, стандарти, накази, тощо.

Механізм формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення складається з наступних етапів (рис. 2).

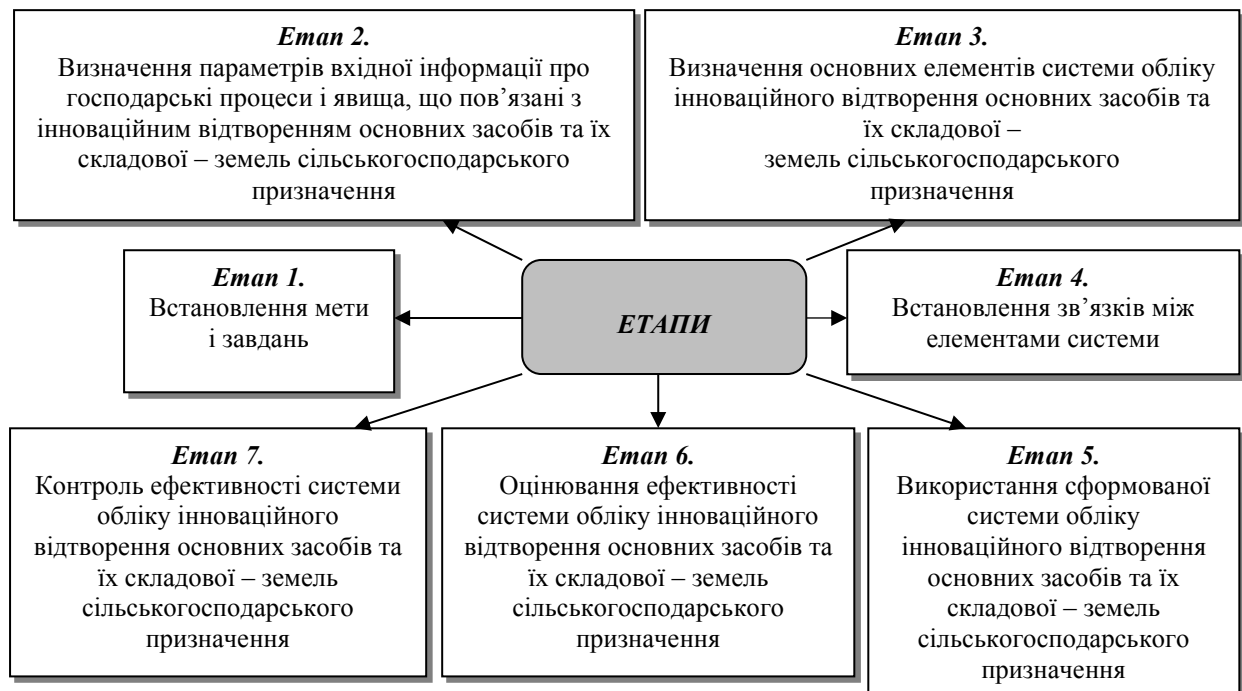

Рис. 2. Механізм формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення

Джерело: власна розробка автора

На етапи формування системи обліку інноваційного відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення впливають різні фактори, як зовнішні, так і внутрішні.

До зовнішніх ми віднесли: законодавчо-нормативне регулювання; галузеві особливості; розвиток сучасних інформаційних технологій; соціально-політичне становище; кон'юнктуру ринку та економічний стан у країні тощо.

У складі внутрішніх нами виокремлено наступні: інформаційно-комунікаційні зв'язки між структурними підрозділами; організаційну структуру підприємства; порядок здійснюваних операцій; стратегічні пріоритети підприємства; інтереси користувачів облікової інформації; автоматизацію облікових процесів; кваліфікацію облікового персоналу тощо.

Якщо говорити загалом, то процеси інноваційного розвитку різних галузей національного господарства не містять принципових розходжень. Проте в агропромисловому комплексі (особливо – у сільському господарстві) характер та основні напрями цього процесу істотно відрізняються.

Виходячи з особливостей сільськогосподарського виробництва та чинників розвитку інноваційних процесів в агросфері, Брик Г.В. пропонує виділяти чотири типи інновацій [2, с. 907]: селекційно-генетичні; техніко-технологічні та виробничі; організаційно-управлінські та економічні; соціально-екологічні.

До селекційно-генетичних інновацій слід віднести нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин, нові породи, типи тварин та птиць (відображення в обліку по дебету рахунків 16 «Довгострокові біологічні активи» і 21 «Поточні біологічні активи»); створення рослин і тварин, стійких до несприятливих факторів навколишнього середовища (відображення в обліку по дебету рахунків 23 «Виробництво» і 15 «Капітальні інвестиції»).

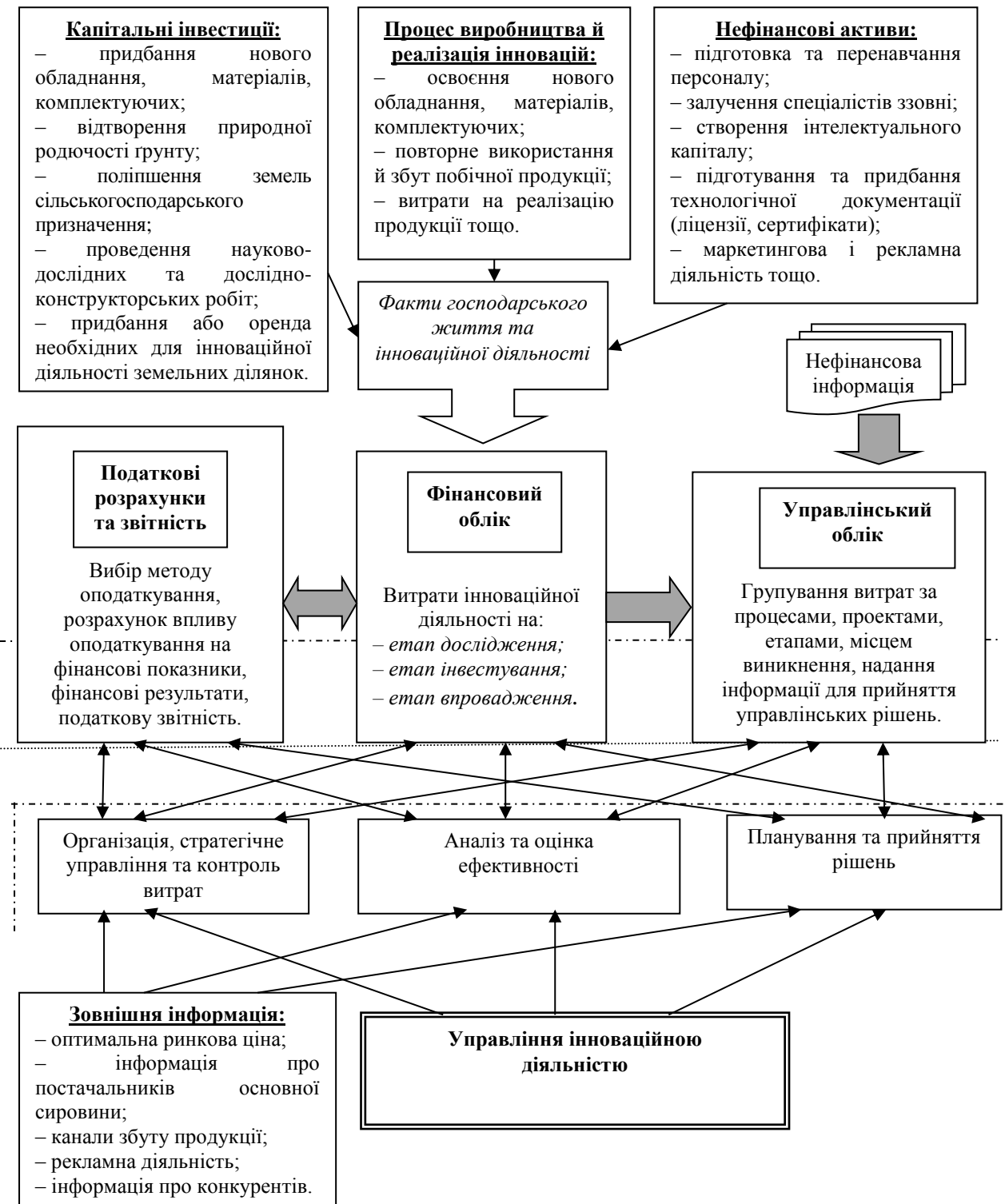

Рис. 3. Схема управління інноваційною діяльністю на сільськогосподарських підприємствах
Джерело: сформовано автором на підставі [2; 4; 5; 9]

До техніко-технологічних та виробничих інновацій слід віднести витрати на створення нових технологій вирощування сільськогосподарських культур, індустріальні технології у тваринництві (дебет рахунка 12 «Нематеріальні активи»); витрати на добрива та засоби захисту рослин (дебет рахунка 23 «Виробництво»); біологізацію та екологізацію землеробства (дебет рахунка 23 «Виробництво»); ресурсозберігаючі технології виробництва та зберігання харчових продуктів (дебет рахунка 12 «Нематеріальні активи»).

До організаційно-управлінських та економічних інновацій слід віднести розвиток кооперації та формування інтегрованих структур; форми технічного обслуговування та забезпечення ресурсами; форми організації, мотивації праці та управління; створення інноваційно-консультативних систем у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності (дебет рахунків 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут»).

До соціально-екологічних інновацій відносять формування системи кадрів науково-технічного забезпечення АПК; поліпшення умов праці, вирішення проблем охорони здоров'я, освіти та культури трудівників села; оздоровлення та поліпшення якості навколишнього середовища (дебет рахунків 949 «Інші операційні витрати», 92 «Адміністративні витрати»).

Схему управління інноваційною діяльністю на сільськогосподарських підприємствах представлено на рис. 3.

Також хотілось би зазначити, що одним із визначальних важелів функціонування механізму відтворення основних засобів є формування і використання джерел фінансування відтворювальних процесів.

Відповідно до чинного законодавства економічними джерелами фінансування простого і розширеного відтворення основних засобів можуть бути власний капітал (зареєстрований статутний, пайовий капітал, додатковий, резервний та капітал в дооцінках, а також нерозподілений прибуток, що залишається на підприємстві), а також залучені зі сторони інвестиційні ресурси (довгострокові та короткострокові позики банку, кошти від емісії облігацій та інших боргових цінних паперів, одержані ресурси на умовах лізингу та використання інших фінансових інструментів).

До основних проблем розкриття інформації щодо інвестиційної діяльності Крупка Я.Д., Питель С.В. та Мельничук І.В. відносять [9, с. 83]:

- 1) неповне розкриття інформації в обліку і звітності щодо інвестиційної діяльності: відсутні рахунки для обліку доходів, витрат, результатів інвестиційної діяльності;
- 2) інвестиційна діяльність у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» не виділена як самостійний вид діяльності;
- 3) існує деяка невизначеність в обліку інвестиційних ресурсів – потребують більш чіткого відображення в обліку і балансі джерела фінансування інвестиційних вкладень, розмежування власного і залученого капіталу за ознакою його участі у фінансовому забезпеченні інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок про те, що:

- 1) інноваційна діяльність і відтворення основних засобів є одними з найважливіших елементів економічного розвитку будь-якого підприємства. Особливістю нашого підходу полягає в тому, що ми їх розглядаємо комплексно як «інноваційне відтворення»;
- 2) узагальнення результатів дослідження дало нам змогу сформулювати власну позицію щодо визначення сутності формування і відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення. Вважаємо, що формування основних засобів є господарським процесом їхнього придбання і створення, а відтворення основних засобів – це господарський процес, який супроводжується рухом капіталу, має періодичний характер та виявляється в оновленні засобів праці відповідно до виробничих вимог та з метою збереження існуючих та здобуття нових конкурентних переваг;
- 3) доповнено існуючі види відтворення основних засобів підприємства. Зокрема, запропоновано запровадження нового виду відтворення основних засобів, який би мав назву «збалансований» і включав у себе взаємозв'язок всіх необхідних чинників для отримання максимального прибутку при зменшенні витратної частини. В поточному та розширеному відтворенні окрім традиційних форм додано «відтворення природної родючості ґрунту» та «поліпшення земель сільськогосподарського призначення»;
- 4) розроблено схему управління інноваційною діяльністю на сільськогосподарських підприємствах.

Запропоновані рекомендації дозволять поліпшити облікове забезпечення відтворення основних засобів та їх складової – земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Анісімова М.В. Інноваційне відтворення основних засобів на підприємствах: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2016. С. 210
2. Брик Г.В. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 905-909
3. Валінкевич Н.В., Боброва С.В. Напрямки удосконалення стратегії відтворення основних засобів підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2011. № 2(56). С. 13-16
4. Гик В.В. Поняття «інновація» як об'єкт бухгалтерського обліку/ В.В. Гик // *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. Випуск 3(53). Ч. 2. 56-58 с.
5. Грінко А.П. Теоретико-методологічні засади бухгалтерського обліку відтворення основного капіталу в умовах нової управлінської парадигми: монографія. Х.: ХДУХТ, 2015. С. 328
6. Калетнік Г.М., Мазур А.Г., Кубай О.Г. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Вінниц. нац. аграр. ун-т. - К.: Хай-ТекПрес, 2011. С. 428
7. Жук В.М. Концептуальні підходи вирішення поверхневих та глибинних проблем обліку інноваційної діяльності. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 1. С. 36-39
8. Коваль Л.В. Облік інноваційної діяльності. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 3(43). С. 117-131
9. Крупка Я.Д., Питель С.В., Мельничук І.В. Облік інвестиційно-інноваційної діяльності: навчальний посібник. – Тернопіль, ТАЙП, С. 2013. 245
10. Кучірка М.В. Поняття, форми і методи відтворення основних засобів. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Сер.: Економічні науки*. 2011. Вип. 28(1). С. 216-221
11. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. URL: http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/mizhnarodni-standarti-bukhgalterskogo-obliku-ta-finansovoji-zvitnosti?app_id=24
12. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/natsionalni-polozhennya-standarti-bukhgalterskogo-obliku?app_id=24
13. Самбурська Н.І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства): монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2015. С. 289
14. Шляга О.В., Масилюк Б.В. Відтворення основних засобів підприємств: сутність, види, джерела. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_120.pdf
15. Янченко З.Б. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності аграрних підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2014. № 3. С. 109-113

References

1. Anisimova, M.V. (2016). *Innovatsiine vidtvorennia osnovnykh zasobiv na pidpriemstvakh [Innovative reproduction of fixed assets at the enterprises]*. Abstract of Ph.D. dissertation. Economy and management of the enterprises (by types of economic activity). Lviv, Ukraine [in Ukrainian].
2. Bryk, H.V. (2016). *Oblikovo-analitychne zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Accounting and analytical support of innovative activity of agricultural enterprises]*. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky - Global and national problems of economy, 14*, 905-909 [in Ukrainian].
3. Valinkevych, N.V. & Bobrova, S.V. (2011). *Napriamky udoskonalennia stratehii vidtvorennia osnovnykh zasobiv pidpriemstv [Directions for improving the strategy of reproduction of fixed assets of enterprises]*. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu - Bulletin of Zhytomyr State Technological University, 2(56)*, 13-16 [in Ukrainian].
4. Huk, V.V. (2010). *Poniattia «innovatsiia» yak obiekt bukhgalterskoho obliku [The concept of "innovation" as an object of accounting]*. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu - Bulletin of Zhytomyr State Technological University, 3(53)*, 56-58 [in Ukrainian].
5. Hrin'ko, A.P. (2015). *Teoretyko-metodolohichni zasady bukhgalters'koho obliku vidtvorennia osnovnoho kapitalu v umovakh novoyi upravlins'koyi paradyhmy: monohrafiya. [Theoretical and methodological principles of accounting for the reproduction of fixed capital in the new management paradigm: a monograph]*. Kharkiv: KHDUKHT [in Ukrainian].

6. Kaletnik, H.M., Mazur, A.H. & Kubai, O.H. (2011). Derzhavne rehuliuвання ekonomiky: navch. posib. [State regulation of the economy: a textbook]. Vinnyts. nats. ahrar. un-t. - Kyiv: Khai-TekPpes [in Ukrainian].
7. Zhuk, V.M. (2011). Kontseptualni pidkhody vyrishennia poverkhnevyykh ta hlybnyykh problem obliku innovatsiinoi diialnosti [Conceptual approaches of solving surface and deep problems of accounting of innovative activity]. *Oblik i finansy APK - Accounting and Finance AIC, 1*, 36-39 [in Ukrainian].
8. Koval, L.V. (2019). Oblik innovatsiinoi diialnosti [Accounting for innovation]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky - Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity, 3(43)*, 117-131 [in Ukrainian].
9. Krupka, Ya.D., Pytel, S.V. & Melnychuk, I.V. (2013). Oblik investytsiino-innovatsiinoi diialnosti: navchalnyi posibnyk. [Accounting for investment-innovation activity: a textbook]. Ternopil, TAIP, Ukraine [in Ukrainian].
10. Kuchirka, M.V. (2011). Poniattia, formy i metody vidtvorennia osnovnykh zasobiv. [Concepts, forms and methods of reproduction of fixed assets]. *Zbirnyk naukovykh prats ChSTU - Collection of scientific works of ChSTU, 28(1)*, 216-221 [in Ukrainian].
11. International Accounting and Financial Reporting Standards. available at: http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/mizhnarodni-standarti-bukhgalterskogo-obliku-ta-finansovoji-zvitnosti?app_id=24 [in Ukrainian].
12. National accounting standards (standards). available at: http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/natsionalni-polozhennya-standarti-bukhgalterskogo-obliku?app_id=24 [in Ukrainian].
13. Samburska, N.I. (2015). Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia osnovnymy zasobamy: teoriia i praktyka (na prykladi pidpriemstv vodoprovodno-kanalizatsiinoho hospodarstva): monohrafiia. [Accounting and analytical support for the management of fixed assets: theory and practice (for example, enterprises of water supply and sewerage): monograph]. Poltava: RVV PUET, [in Ukrainian].
14. Shliaha, O.V. & Masyliuk, B.V. Reproduction of fixed assets of enterprises: nature, types, sources. available at: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_120.pdf [in Ukrainian].
15. Yanchenko, Z.B. (2014). Oblikovo-analitychne zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti ahrarnykh pidpriemstv. [Accounting and analytical support of innovative activity of agricultural enterprises]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu - Bulletin of Zhytomyr State Technological University, 3*, 109-113 [in Ukrainian].

Інформація про автора

ЛЮБАР Оксана Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (21027, м. Вінниця, вул. А. Первозванного, 14, e-mail: OsanaL66@ukr.net), моб. +38(097)1331573

LIUBAR Oksana - Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor of the Chair of Accounting, Vinnytsia National Agrarian University (14 Pervozvannoho Str., Vinnytsia, 21027, e-mail: OsanaL66@ukr.net)

ЛЮБАР Оксана Александровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры бухгалтерского учета, Винницкий национальный аграрный университет (21027, г. Винница, ул. А. Первозванного, 14, e-mail: OsanaL66@ukr.net)

